

Rosi Braidotti (1994): *Nomadic Subjects. Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. Columbia University Press, New York. 326 s.

Utrechtin yliopiston naistutkimuksen professori Rosi Braidotti tunnetaan Suomessa Vastapainon toissa vuonna lyhentäen suomeksi julkaisemasta teoksesta *Riitasointuja (Patterns of Dissonance)*. Nimi viittaa feministisen teorian ja länsimaisen filosofian suhteeseen, jossa Braidotti paikantaa mielenkiintoisen epäsymmetrian. Juuri kun länsimaisen filosofian itsertiittainen, kartesiolainen, fallogosentrisen subjektin on ajautunut kriisiin, nostavat toisaalla päätään naisfeministiset subjektit, jotka etsivät itselleen tilaa omaan ajattelemiseen, tekemiseen ja itsemääräämiseen. Riitasoinnussa on siis kysymys kahden eri ilmiön yhteensopimattomasta samanaikaisuudesta.

Braidottin teesin mukaan ajatus pirstoutuneesta, fragmentarisesta subjektuudesta asettuu naisille ja miehille eri tavoin. Ne, jotka eivät ole saavuttaneet asemaa, josta lausua itsensä subjekteina, eivät voi kyseenalaistaa omaa subjektuuttaan samalla tavoin kuin kartesiolainen cogito. Se merkitsisi poliittista itsemurhaa.

Länsimaisen filosofian itsertiittainen itseään ajatteleva subjektin rakentuu hierarkkiselle erolle, jonka ytimessä on sukupuolten välinen ero. Filosofian maskuliininen subjektin kykenee ajattelemaan itsensä vain negatiivien kautta, peilaamalla itseään ja ylentämällä itsensä suhteessa siihen, mitä hän itse ei ole. Tällä operaatiolla länsimaiseen kulttuuriin on tuotettu binaarioppositioilla toimiva rakenne, jossa kaikki maskuliiniseksi ymmärretty on positiivista ja vastaavasti kaikki feminiiniseksi ymmärretty negatiivista. Lopputuloksena on ollut naisten kiertämätön kulttuurinen toisuus, mahdollisuus lausua itseään subjekteina ja osallistua omista lähtökohdistaan kulttuuristen merkitysten tuottamiseen.

Riitasointu viittaa tilanteeseen, jossa toiset eivät enää pysy lestissään. Jos mykkä negatio alkaa puhua, koko kuvio sortuu. Siksi riitasoinnussa ei olekaan kysymys siitä, että länsimaisen ajattelun toiset pyrkisivät tunkeutumaan kartesiolaisen subjektin valtaistuimelle vaan paremminkin pyrkimyksestä panna koko ajatuskuvio viralta. Toisin sanoen kysymys ei ole siitä, että naiset pyrkisivät lausumaan itsensä länsimaisen filosofian subjektin kaltaisena itsertiittoisena ja muut nielaisevana vahvana entiteettinä.

Mihin Braidotti siis pyrkii, jos tavoitteena ei ole kartesiolaisen subjektin paikalle astuminen? *Riitasointuja*-teoksen päättäväntäluvussa hän hahmottelee ajatusta nomadisesta subjektuudesta uloskäyntinä länsimaisen filosofian umpikujasta. Nomadi viittaa vaeltelevaan figuuriin, joka ei pysy paikallaan eikä vanno uskollisuuttaan miltekään ajattelun traditiolle. Nomadi kuljeskelee ympäriinsä, leiriytyy länsimaisten polisten porteille mutta ei astu sisään kaupunkiin vaan jatkaa eteenpäin. Näin nomadista tulee viestinviejä, tulkki, välittäjä, joka pyrkii saattamaan erilaiset ajattelutavat uudella tavalla keskustelemaan keskenään.

Nomadic Subjects -teoksessa Braidotti pyrkii kehittämään eteenpäin ajatusta nomadisesta subjektuudesta. Siinä missä *Riitasointuja*-teoksen punainen lanka oli filosofian modernin kriisidiskurssin ja feminististen subjektiteorioiden välisen epäsymmetrian osoittaminen, *Nomadic Subjects* -teos paljastuu nomadistisen sukupuolieron ajatukseen perustuvan feministisen teorian voimalliseksi puolustuspuheeksi. Tällaisena sen punaiseksi langaksi piirtyy pyrkimys vastata niihin kysymyksiin, joita sukupuolieroon nojaavaa feminististä teoretisointia kohtaan 1980-luvulla esitettiin niin nais- kuin miesteoreetikkojenkin taholta. Braidotti siis kirjoittaa tekstinsä kiinni debattiin, jota 1980-luvulla käytiin sukupuolierosta.

1980-luvun sukupuolierodebatin peruskysymys kuului, postuloivatko feministiset sukupuolieron teoriat essentialistisen naissubjektin. Pyritäänkö niissä perustelemaan naissubjektille jokin olemuksellinen, muuttumaton perusta?

1980-luvun debatissa sukupuolieron vaihtoehdoksi asettuivat ns. gender-teoriat, jotka lähtevät biologisen ja yhteiskunnallisen sukupuolen erottamisesta toisistaan. Gender-teoriat perustuvat jo Simone de Beauvoirin aikanaan esittämään ajatukseen, jonka mukaan tiettyyn sukupuoleen ei synnytä, vaan tietyn sukupuoleksi tullaan erilaisten kulttuuristen yhteisvaikutusten tuloksena. Tästä näkökulmasta sukupuolten välistä eroa korostavat tarkastelutavat tuomittiin naisten erilaisuutta essentialisoiviksi ajattelutavoiksi.

Braidottin teesin mukaan gender-teoriat ajautuivat 1980-luvulla umpikujan siksiksi, että ne toistivat jo Beauvoirin ajattelussa näkyvissä ollutta, länsimaisesta filosofiasta periytynyttä tapaa irrottaa ruumis ja ajattelu toisistaan dualistiseksi oppositioksi, jossa ajattelu asetti hierarkkisesti ylempään positioon. Naisen alisteisuutta tarkasteltiin puhtaan yhteiskunnallisesti tuotettuna vaila yhteyttä naisen ruumiilliseen olemiseen.

Kiista feminististen teorioiden luonteesta ja perusteista oli halvaannuttanut koko feministisen teorian juupas-eipäs-väittelyksi, jossa osapuolet eivät lopulta edes halunneet ymmärtää toisiaan. 1990-luvulla ollaan tilanteessa, jossa tarvitaan nomadeja, jotta päästäisiin ulos 1980-luvun umpikujasta. Braidotti julistautuu kulkijaksi, joka on valmis sukuloimaan eri ajattelutapojen välillä, keskusteltamaan niitä keskenään.

Keskustelu eri feminististen ajattelutapojen välillä ei voi kuitenkaan tapahtua ehdoitta, vaan se edellyttää irrottautumista ruumiillisen ja kulttuurisen/yhteiskunnallisen näkemisestä toistensa vastakohtina. Ruumis tulisi paremminkin ymmärtää anatomisen, biologisen, psyykkisen ja yhteiskunnallisen leikkauspisteenä. Ruumis on se paikka, jossa olemisen eri tasot kohtaavat toisensa muodostamatta kuitenkaan harmonista kokonaisuutta. Eri tasojen ja kokemuslottuvuuksien leikkauspisteenä ruumis on päin vastoin myös ristiriitaisten eriaikaisuuksien ja eripaikkaisuuksien kenttä.

Braidottin nomadismi ei ole uusbarbariaa. Pyrkimys fallogosentrisestä järjestelmästä irrottautumiseen ei merkitse sen ulkopuolelle asettautumista, sillä ulkopuolta ei

ole. Päinvastoin myös feministisen nomadin on otettava vakavasti Foucault'n eurooppalaisille intellektuelleille esittämä imperatiivi ajatella Auschwitzin kautta ja otettava oma vastuunsa eron historian ristiriitaisista yhteyksistä.

Siksi feministisen nomadin on kuljettava läpi ja ajateltava uudelleen yhtä lailla eron konseptin yhteys eurooppalaiseen fasismiin, eron ironisuus ja traagisuus Sarajevossa ja Zagrebissa kuin sukupuolten ja sukupolvien välistä eroa horjuttava uusi geeniteknologia ja seksuaalisuuden kaupallistuminen.

Rosi Braidottin nomadinen feminismi muistuttaakin benjaminilaisen enkelin taaksepäin kulkemista kohti uutta, kohti tulevaisuutta. Tradition kautta kohti uutta kulkeva vastuuntuntoinen nomadi tarkastelee ilmiöitä niiden konkreettisissa yhteyksissä määritellen oman paikkansa kerran toisensa jälkeen tilanteen mukaan uudelleen. Siksi Braidottin filosofia on myös syvästi poliittista.

TUJJA PARVIKKO
